

Abortdebatten har tatt fyr igjen. Hva er forskjell på uke 12, 18 og 22?

Vilde Bratland Hansen og
Odd Inge Aas

Hva dreier uenigheten seg egentlig om?

Abort er igjen et av de heteste temaene i norsk politikk. Fem partier har allerede vedtatt å utvide grensen for selvbestemt abort fra dagens 12 uker.

I helgen fulgte SV etter Rødt og vil ha selvbestemt abort frem til uke 22. Reaksjonene lot ikke vente på seg.

Storingspresident Tone Wilhelmsen Trøen (H) kalte det «helt grenseløst».

«Dramatisk», sa KrF-leder Kjell Ingolf Ropstad. «Dette kan bli stygt», slo VGs politiske redaktør, Hanne Skartveit fast om abortkampen som kan komme.

Selvbestemmelse og vern

Dagens abortlov ble innført i 1978. Den balanserer to hensyn, sier Reidar Pedersen. Han er leder for Senter for medisinsk etikk ved Universitetet i Oslo.

På den ene siden valgte man å gi kvinnen rett til selvbestemt abort frem til uke 12. Samtidig fikk fosteret et lovfestet, gradert vern etter det.

En kvinne kan få innvilget abort også mellom uke 12 og 18, men det må da godkjennes av en nemnd.

Hun kan få ja hvis graviditet, fødsel eller foreldrerollen kan bli en stor belastning for kvinnens helse. Det samme gjelder hvis det er stor fare for at barnet kan få en alvorlig sykdom, eller at kvinnen ble gravid etter et straffbart forhold.

Nå vil SV, Ap, Rødt, MDG og Venstre fjerne disse nemndene. Kvinnen skal ha selvbestemmelse frem til uke 18.

- Spørsmålet blir da hva det er som legitimerer en forskyvning i dette maktforholdet. Hvis fosteret er den tapende part, hvem er det da som taler dets sak? Hvis styrke og maktforhold endres, så vil det gå utover noen, sier Pedersen.

Nemnd en krenkelse?

Førstemanuensis Eva Sommereth har forsket på hvordan kvinner opplever å få uventet informasjon om fosteret etter den rutinemessige ultralyden i uke 17 og 18.

Hun jobber ved Institutt for sykepleie- og helsevitenskap på Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

I sin studie fra 2010 argumenterte hun for å fjerne abortnemndene.

- I mitt materiale så kvinnene det som en krenkelse å skulle argumentere for å fjerne fosteret i nemnd, forteller hun.

For tiden jobber Sommereth med et nytt forskningsprosjekt knyttet til medikamentell abort. Hennes inntrykk er at kvinners reaksjon på å ta en abort er veldig lik, uavhengig av når den gjennomføres.

- Det oppleves sjelden som et enkelt valg, enten det tas i uke 12 eller 18. Kvinnene jeg har snakket med, opplever det å ta abort som en vanskelig situasjon preget av smerte, skuffelse og sorg, sier hun.

Slik utvikler fosteret seg

Fosterets gradvise utvikling er et av argumentene for et gradert vern.

➔ Ved uke 12 er det 5-6 cm og veier

Fjerning av abortnemndene var en av parolene i 8. mars-toget i 2019. Nå har stadig flere partier gått inn for standpunktet. Foto: Håkon Mosvold Larsen / NTB

rundt 18 gram. Alle organer, muskler, armer og ben er på plass. Urinproduksjonen er kommet i gang. Hodet utgjør halvparten av lengden fra isse til sete.

Tannknoppene til alle de 20 melketennene er formet. Fosteret har reflekser. Det kan også gjespe og suge.

➔ Ved uke 18 er fosteret 18-20 cm og veier cirka 230 gram.

Fosterets øyne og ører er riktig plassert. Millioner av nerveceller og enda flere forbindelser mellom dem utvikles i hjernen. Dette er blant annet nerver som kobler musklene til hjernen og gjør fosteret i stand til å utføre flere viljestyrte bevegelser.

Fosteret vrir seg, snur seg, spreller, slår og sparker.

➔ I uke 21 er fosteret blitt 25 cm og veier ca. 400 gram.

Bena har nådd sine proporsjoner. Fosteret beveger seg, sover og er våken om hverandre.

Hos guttefostre begynner testiklene å synke ned fra inne i magen. Er fosteret en jente, starter utviklingen av skjeden.

Når får fosteret moralsk verdi?

Et sentralt spørsmål i de etiske diskusjonene, er når fosteret får sin moralske verdi. Pedersen sier det stor uenighet her.

- For noen er det fra unnfangelsen. Andre sier at ikke er snakk om en person før du er født, kanskje senere enn det også.

- Så tenker noen at selv om fosteret har en fullverdig moralsk status, så er kvinnens selvbestemmelse så viktig at det må trumfe alt, iallfall til fosteret kan leve uavhengig av moren, forklarer Pedersen.

Dagens abortlov forsøker å balansere hensynet til både kvinnen og fosteret.

Kjell Åsmund Salvesen er professor og klinikkjef ved Kvinneklinikken St. Olavs hospital.

Han forklarer at den fysiske forskjellen på å ta abort i uke 12 i forhold til uke 18 eller 22, først og fremst handler om størrelsen på fos-

terets hode. Livmoren må da utvides mer.

I tillegg er Salvesen klar på at det rent psykisk er tøffere å ta abort på et senere tidspunkt.

- I uke 18 har kvinnen kanskje kjent liv i magen, sier han. Salvesen tror flertallet av norske gynekologer mener at kvinner bør få utvidet selvbestemmelse til uke 18. Han er med i et utvalg i Gynekologforeningen som jobber med temaet.

- Nemndene gir nesten aldri avslag før 18 uker, så vi er kommet frem til at det er den beste løsningen, sier han og legger til:

- Men det er flere som er mer skeptiske til å utvide selvbestemmelsesretten til uke 21.

Grensen for levedyktighet

Dersom man i dag skal avslutte svangerskap i uke 22, må det være en misdannelse på fosteret.

SV og Rødt vil ha selvbestemmelse i hele denne perioden. De skiller ikke på om fosteret er friskt eller ikke.

- Det vil i så fall bli et kvantesprang, sier Eva Sommereth og legger til:

- Hvis det er slik at man også kan avslutte svangerskap på friske fostre, stiller jeg meg litt undrende.

- **Hvorfor?**

- For da nærmer fosteret seg levedyktighetsgrensen. Barn som er født for tidlig, er reddet helt ned til uke 23.

Hun mener uansett at kvinnen må ha en dominerende stemme i avgjørelsen.

Reidar Pedersen sier at spørsmålet om sortering er mer aktuelt i dag enn da abortloven ble laget.

Utviklingen innen fosterdiagnostikk har ført til at man nå kan vite stadig mer om fosteret.

- Jo høyere opp man skyver selvbestemmelsesgrensen, jo mer blir det spørsmål om «hvilket barn vil jeg ha?» En viktig del av nemndenes funksjon har vært å vurdere om barnets sykdom er så alvorlig at det kvalifiserer for abort, sier Pedersen.

FAKTA

Abort i Norge

I 2020 ble det gjennomført 11.081 svangerskapsavbrudd i Norge. Det tilsvarer 9,2 aborter pr. 1.000 mellom 15 til 49 år.

Det er blitt utført stadig færre aborter i Norge de siste årene. I 2010 ble det utført 15.741 svangerskapsavbrudd, som tilsvarte 13,8 pr. 1.000 mellom 15 og 49.

Raten er høyest blant kvinner mellom 25 og 29 år, der det utføres 15,3 aborter pr. 1.000 kvinner. Fylket med høyest rate var Troms og Finnmark, med 11,6.

De fleste svangerskapsutbrudd utføres før uke 9. Til sammen 8.950 av 11.081 aborter i 2020 ble gjennomført i uke 0-8.

Etter uke 12 må begjæringer om svangerskapsavbrudd behandles av en nemnd. I alt ble det utført 508 avbrudd som ble behandlet av en nemnd i 2020. Av disse ble kun 146 utført etter uke 18, og kun 4 etter uke 22.

Ifølge VG fikk ti kvinner avslag i 2020. Kun to av avslagene ble opprettholdt etter behandling i klagenemnda.

Kilde: FHI, Rapport om svangerskapsavbrot 2020.

Medisinsk og kirurgisk abort

Det finnes to typer abort: medisinsk og kirurgisk. Hvilken type du tar, avhenger av hvor mange uker du er gravid.

De aller fleste aborter i Norge, er medisinske aborter. Ved medisinsk abort får den gravide to ulike piller. En pille nedregulerer hormonene og en annen gjør at livmoren trekker seg sammen slik at fosteret støtes ut. Du kan ta medisinsk abort på sykehuset eller hjemme. Det er vanligst med medikamentell abort hjemme frem til uke 11.

Medisinsk abort er i prinsippet det samme enten det gjøres tidlig eller sent i svangerskapet. Man bruker samme medisiner. Jo lenger ut i svangerskapet aborten skjer, jo mer ligner det en vaginal fødsel.

Ved kirurgisk abort fjernes fosteret ved utskrapning.

Kilde: Sex og samfunn og Kjell Åsmund Salvesen

LES også kommentar side 3